

УДК 325.54:314.7:332.012.2(477)

DOI <https://doi.org/10.30970/PPS.2023.48.31>

ДЕРЖАВНА МІГРАЦІЙНА ПОЛІТИКА УКРАЇНИ В УМОВАХ ПОВНОМАСШТАБНОГО ВТОРГНЕННЯ

Юлія Кобець, Тетяна Мадрига

*Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника,
факультет історії, політології і міжнародних відносин,
кафедра політичних інститутів та процесів
вул. Шевченка, 57, 76018, м. Івано-Франківськ, Україна
<https://orcid.org/0000-0001-9492-6119>
<https://orcid.org/0000-0001-7761-9811>*

Дослідження впливу військових конфліктів на міграційні процеси є надзвичайно важливим в академічному контексті. У зв'язку зі зростаючою кількістю конфліктів у світі, розуміння цього впливу стає ключовим для розвитку політики та стратегій управління міграційними потоками.

Аналіз військових конфліктів у контексті міграції допоможе виявити наслідки цих конфліктів на життя людей, які примушені переселятися. Війна та збройні конфлікти спричиняють масову міграцію населення через загрозу безпеки, порушення прав людини та економічну нестабільність. Дослідження цього явища дозволить з'ясувати механізми та причини міграції в контексті військових дій і розробити кращі підходи до їх управління.

Важливість такого дослідження полягає в його потенціалі покращити розуміння суспільних та політичних процесів, пов'язаних з міграцією від переселенців, біженців та внутрішньо переміщених осіб. Це допоможе усунути прогалини у законодавстві, політиці та соціальних програмах, спрямованих на захист та підтримку переселенців. Крім того, дослідження може служити основою для розробки стратегій врегулювання конфліктів та забезпечення миру, що, у свою чергу, зменшить потребу у масовій міграції.

В умовах повномасштабного вторгнення Російської Федерації в Україну важливість державної міграційної політики стає критично важливою для забезпечення безпеки, захисту прав людей і ефективного управління міграційними процесами.

Повномасштабне вторгнення спричинило значну кількість переселенців, біженців та внутрішньо переміщених осіб, які шукають притулок і захист. У таких надзвичайних обставинах державна міграційна політика стає ключовим інструментом для координації дій, надання допомоги та захисту переселенцям.

Ключові слова: міграційна політика, міграція, державна міграційна політика, війна, військове вторгнення.

Вступ. Актуальність дослідження полягає в необхідності вивчення державної міграційної політики України в умовах повномасштабного вторгнення. Враховуючи глобальні зміни, конфлікти та кризові ситуації, таке дослідження стає надзвичайно важливим, оскільки міграція є одним з найактуальніших соціальних явищ сучасного світу.

Повномасштабне вторгнення спричинило значну кількість переселенців та біженців, які шукають притулок та захист. У таких умовах, державна міграційна політика стає критично важливою для забезпечення безпеки, захисту прав людей і ефективного управління міграційними процесами.

Дослідження державної міграційної політики України в контексті повномасштабного вторгнення може дати розуміння впливу повномасштабного вторгнення на міграційні

процеси. Дослідження дозволить з'ясувати, як військові конфлікти та збройні конфлікти впливають на зміни в міграційній ситуації, зокрема на масову міграцію людей.

Виклад основного матеріалу. Повномасштабна війна в Україні активізувала міграційні процеси. Переважно українці з лютого 2022 року мігрували в країни Європи. Безумовно, в аспекті російської агресії міграція як позитивно, так і негативно впливає на економіку України. Негативними чинниками посилення міграційних процесів в умовах війни є [4–5]:

- міграційна та демографічна криза;
- втрата людського капіталу та інтелектуального потенціалу;
- нестача висококваліфікованих кадрів, зокрема в сфері безпеки (кібербезпеки) та оборони;
- виведення бізнесу та активів за кордон;
- економічний спад та зростання інфляції.

Таким чином, гостро постає питання вирішення проблеми повернення українських біженців додому, особливо з точки зору майбутньої повоєнної відбудови країни [4–5].

Повномасштабне вторгнення Російської Федерації в Україну у 2022 році мало серйозні наслідки для міграційних процесів як у сфері виїзду за кордон, так і внутрішньої міграції. Ця подія спричинила значну активізацію переселенців, біженців та внутрішньо переміщених осіб.

Вторгнення РФ призвело до значного зростання міграційних потоків, спрямованих з України до інших країн. Багато людей, стурбованих політичною нестабільністю та загрозою безпеки, вирішили шукати притулку та захисту за кордоном. Це призвело до значного зростання числа українських емігрантів та зміни їхньої географії розселення [6].

Внутрішня міграція також зазнала значних змін через вторгнення. Тисячі людей були вимушені залишити свої домівки та переміститися в інші частини України (переважно Захід та центр України) в пошуках безпеки та притулку. Це призвело до значного зростання числа внутрішньо переміщених осіб, які потребують допомоги та підтримки з боку держави і громадськості [7].

Визначення точної кількості осіб, які виїхали за кордон внаслідок повномасштабного вторгнення РФ, ускладнено з ряду причин. Наступні фактори призводять до складнощів у підрахунку:

- нестабільна ситуація та хаотичність на початку вторгнення – збройні конфлікти створюють непередбачувану та небезпечну обстановку. У таких умовах підрахунок та реєстрація виїзду була недостатньо систематизованою через відсутність належного контролю та документації даних процесів;
- нелегальна міграція – враховуючи нестабільність та загрози безпеки, деякі особи виїжджали та виїжджають за кордон нелегально, уникаючи офіційних механізмів реєстрації та контролю. Це робить важким точне визначення їхньої кількості;
- частина переселенців може знаходитись у неформальних або тимчасових умовах проживання, у таборах для переселенців або в місцях, де вони не зареєстровані. Це ускладнює збір статистичних даних та визначення точної кількості людей, які виїхали;
- масштаби міграційних потоків – вторгнення РФ у 2022 році спричинило значний масштаб переселення людей. Підрахувати точну кількість усіх переселенців у такому великому потоці є надзвичайно складною задачею;
- частина жителів України знаходилася на територіях котрі були окуповані Російською Федерацією, що призвело до неможливості фіксації їх подальших переміщень в рамках евакуаційних процесів.

Слід розуміти, що дані проблеми в значній мірі вплинули на статистику міграційних потоків, що спричинило паузу в публікації офіційної статистики в даній сфері починаючи з лютого 2022 року.

В рамках дослідницької проблематики даної наукової статті проаналізуємо динаміку кількості осіб, що в'їхали та покинули межі України за період із 2020 року по 2022 рік включно, для чого скористаємося нижченаведеною діаграмою (Рисунок 1), на якій наочним чином зображені дані показники.

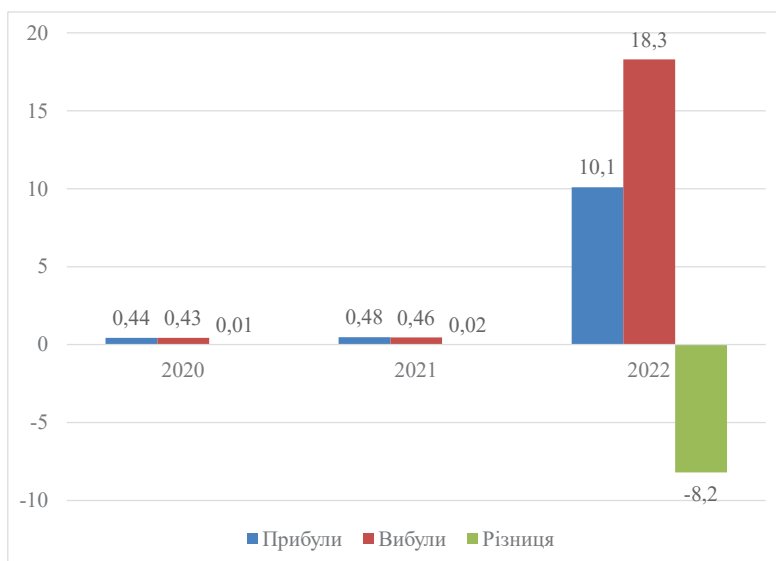

Рис. 1. Динаміка міграційних потоків у 2020–2022 рр. (млн. осіб) [1–3]

Аналізуючи вищенаведені показники динаміки міграційних потоків у 2020–2022 роках, можна спостерігати наступні зміни:

У 2020 році кількість осіб, які прибули в країну, становила 0,44 млн., в той час як 0,43 млн. осіб виїхали з країни. Різниця між прибуттям та вибуттям була незначною і становила 0,01 млн. осіб.

У 2021 році кількість осіб, які прибули в країну, зросла до 0,48 млн., а кількість осіб, які виїхали, склала 0,46 млн. Таким чином, різниця між прибуттям та вибуттям збільшилася до 0,02 млн. осіб.

Найбільш значна зміна відбулася в 2022 році. Кількість осіб, які прибули в країну, суттєво зросла до 10,1 млн., в той час як 18,3 млн. осіб виїхали з країни. Різниця між прибуттям та вибуттям становила -8,2 млн. осіб, що свідчить про значну від'ємну зміну міграційного балансу.

Загалом за період:

- кількість осіб, які прибули в Україну, зросла на 2195,5% з 0,44 млн. до 10,1 млн.;
- кількість осіб, які виїхали з України, збільшилась на 4244,2 з 0,43 млн. до 18,3 млн.;
- різниця між прибуттям та вибуттям змінилась з 0,01 млн. до -8,2 млн., що свідчить про значну від'ємну зміну міграційного балансу.

Зростання міграційних показників, в даний період було безпосередньо пов'язане з повномасштабним вторгненням Російської Федерації в Україну в лютому 2022 року. Війна призвела до значних переміщень людей як у межах країни, так і за її межами. Багато українців змушені були шукати притулку та захисту в інших країнах, що призвело до збільшення числа осіб, які виїхали за кордон. Це було зумовлено необхідністю захисту власного життя і майна від воєнних дій та пошуку безпечних та стабільних умов проживання.

Слід розуміти, що в умовах обмеженої офіційної інформації, та припинення систематичного публікування статистичної інформації стосовно міграційних потоків єдиним джерелом даних показників є статистика Організації Об'єднаних Націй [1].

Враховуючи дослідницьку проблематику даної наукової статті, раціональним буде проаналізувати зміни, що відбулися в динаміці міграційних потоків в Україну та з України з моменту повномасштабного вторгнення по місяцях.

Для чого скористаємося нижченаведеною діаграмою (Рисунок 2) на якій наочним чином графічно відображені дані зміни за аналізуємий часовий проміжок.

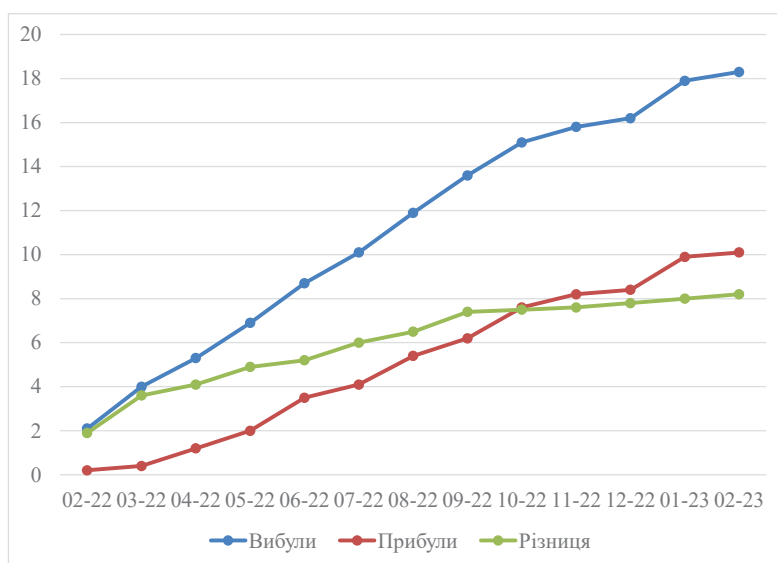

Рис. 2. Динаміка міграційних потоків в Україну та з України з моменту повномасштабного вторгнення (млн. осіб) [1]

В цілому виходячи із нижченаведеної діаграми можна, що за період в динаміці міграційних потоків в Україну та з України з моменту повномасштабного вторгнення відбулися наступні зміни та перетворення:

- в середньому в місяць з країни виїждило за кордон приблизно 1,4 млн. осіб;
- в той же час з за кордону в середньому поверталось близько 0,8 млн. осіб;
- найбільше виїжджало з країни осіб, в березні, червні, серпні, вересні 2022 року, та січні 2023 року;
- в той же час найбільше осіб в Україну прибуло у червні, серпні, жовтні 2022 року та січні 2023 року.

Незважаючи на звільнення значної частини території України (Київська, Чернігівська, Сумська, Харківська, Миколаївська та Херсонська області), динаміка обсягів виїзду громадян за кордон перевищує динаміку рівня кількості осіб що прибувають в Україну.

Слід розуміти, що на даний момент не існує єдиної чіткої оцінки кількості осіб, що виїхали та прибули в Україну, за даними ООН чисельність осіб що на даний момент знаходяться за межами України складає 8,2 млн. з яких 5,6–5,9 млн. осіб оформили у інших країнах світу статус біженця чи тимчасовий захист [1].

Значне зростання міграційних потоків, які були спричинені повномасштабним вторгненням РФ в Україну у 2022 році, має вагомий вплив на державну міграційну політику України. Для країни стало важливим забезпечити ефективне управління міграційними процесами, враховуючи постійну потребу в захисті та підтримці переміщених осіб, які шукають притулку та безпеки. Україна змушена розвивати нові стратегії та політики щодо прийому та інтеграції біженців та внутрішньо переміщених осіб, забезпечувати їм необхідні соціальні та правові гарантії. Крім того, необхідно підтримувати співпрацю з міжнародними організаціями та партнерами для ефективного управління цими складними міграційними викликами.

Повномасштабне вторгнення Російської Федерації в Україну породжує ряд важливих викликів для державної міграційної політики України. Основні з них включають [8–12]:

- великі масштаби переміщення осіб – виникнення конфлікту та загрози безпеці змусили значну кількість осіб шукати притулку та захист у регіональних та міжнародних межах. Це створює великі виклики для держави в організації прийому, розміщення та інтеграції переміщених осіб;

- гуманітарна криза – вторгнення РФ призвело до загострення гуманітарної ситуації в країні. Належне забезпечення основних потреб переміщених осіб, таких як житло, харчування, медична допомога та освіта, стає одним із важливих завдань державної міграційної політики;

- забезпечення безпеки – при великому переміщенні осіб, необхідно забезпечувати безпеку як самим переселенцям, так і місцевому населенню. Контроль над в'їздом та виїздом, виконанням правил та норм міграційного процесу стає дуже важливим для запобігання зловживанням та загрозам;

- юридична охорона та права переміщених осіб – в контексті вторгнення та міграційних потоків, забезпечення прав та законних інтересів переміщених осіб стає актуальним завданням. Це включає надання юридичної допомоги, захист від дискримінації та доступ до правосуддя;

- соціальна інтеграція – переміщені особи потребують підтримки та допомоги в процесі соціальної інтеграції. Для успішної адаптації переміщених осіб в новому середовищі необхідно забезпечити доступ до основних послуг, які включають освіту, здоров'я, зайнятість та соціальну підтримку. Перед державою стоїть завдання розробки та впровадження програм інтеграції, які сприятимуть соціальній адаптації переміщених осіб;

- економічний вплив – великі масштаби міграції, спричинені вторгненням, можуть мати суттєвий економічний вплив на країну. Необхідно розробити стратегії та політики, які дозволять забезпечити економічну стабільність та підтримку в умовах міграційного кризи;

- міжнародне співробітництво – у зв'язку зі складністю та глобальними вимірами ситуації, важливим елементом державної міграційної політики стає співробітництво з міжнародними організаціями та партнерами. Взаємодія та обмін досвідом з іншими країнами можуть сприяти ефективному управлінню міграційними процесами та пошуку шляхів вирішення викликів.

Від'їзд значної кількості українців за кордон унаслідок повномасштабного вторгнення Російської Федерації має значний вплив на соціально-економічний розвиток України. Цей процес призводить до втрати кваліфікованих робочих сил та зменшення людського капіталу в країні. Зокрема, від'їзд фахівців з різних сфер, включаючи науку, медицину та інженерію, може призвести до зменшення потенціалу розвитку цих галузей.

Крім того, еміграція може погіршити демографічну ситуацію в країні. Відходження молодого та репродуктивної частини населення може призвести до зростання старіння населення та зменшення робочої сили. Це може мати вплив на соціальну систему, пенсійну систему та економічний розвиток.

Крім економічних наслідків, втрата українських громадян може також впливати на соціальний капітал та культурну та інтелектуальну спадщину країни. Втрата людського потенціалу може призвести до зменшення інноваційного розвитку та креативності.

Отже, від'їзд значної кількості українців за кордон унаслідок повномасштабного вторгнення РФ впливає на соціально-економічний розвиток країни, зумовлюючи збитки у сфері людського капіталу, демографії та культурної спадщини.

У рамках даної міграційної кризи, державна міграційна політика України повинна бути спрямована на вирішення наступних завдань:

- забезпечення захисту та підтримки українських громадян, які постраждали внаслідок конфлікту та змушені були емігрувати. Це включає надання консультаційних, правових та соціальних послуг, а також створення механізмів для повернення та реінтеграції змінених умов життя.

- розвиток програм тимчасового та постійного прийому біженців та внутрішньо переміщених осіб, забезпечення їм необхідних умов проживання, доступу до освіти, охорони здоров'я та інших соціальних послуг.

- створення сприятливих умов для повернення емігрантів, зокрема шляхом розвитку економіки та створення робочих місць, що відповідають їхнім кваліфікаціям та потребам.

- залучення діаспори до соціально-економічного розвитку країни, створення механізмів співпраці з українськими спільнотами за кордоном з метою обміну знаннями, технологіями та інвестиціями.

- запобігання нелегальній міграції та зловживанню міграційними процесами через посилення контролю на кордоні, розробку ефективних механізмів реєстрації та ідентифікації мігрантів.

- розробка та впровадження програм інтеграції для мігрантів, спрямованих на їхнє успішне впровадження в соціальне, культурне та економічне життя;

- розвиток міжнародного співробітництва із сусідніми та іншими країнами з метою координації міграційних процесів, обміну інформацією та передачі досвіду у сфері міграції. Важливо встановити партнерські відносини, які сприятимуть спільним зусиллям у вирішенні міграційних проблем та сприянні поверненню влади та стабільності в країні.

Державна міграційна політика повинна бути гнучкою, адаптивною та ефективною, враховуючи потреби та інтереси як внутрішніх, так і зовнішніх мігрантів. Вона має спрямовуватись на забезпечення стабільності, розвитку економіки, соціальної інтеграції та безпеки країни. Забезпечення прав та захисту мігрантів, створення умов для повернення емігрантів та ефективне управління міграційними потоками є основними пріоритетами держави в контексті даної міграційної кризи.

Висновки. Як підсумок даного дослідження можна робити наступні висновки:

1. Вторгнення РФ в Україну суттєво вплинуло на міграційні процеси. Значна кількість українців виїхала за кордон у пошуках безпеки та кращих умов життя. Це призвело до зростання міграційного потоку та викликало міграційну кризу в країні. Втрата людського потенціалу, експертів та робочої сили має негативний вплив на соціально-економічний розвиток України. Також відбулося переміщення внутрішніх переселенців, що створює додаткові виклики для державної міграційної політики.

2. Державна міграційна політика України стикається з низкою викликів у даному процесі. Серед них – необхідність забезпечення захисту та допомоги переселенцям, координація роботи з міжнародними партнерами, контроль за нелегальною міграцією та зловживаннями, інтеграція переселенців у соціальне та економічне середовище, створення умов для повернення мігрантів в Україну, розвиток програм з перепідготовки та працевлаштування, а також забезпечення прав та соціального захисту мігрантів.

3. Основні завдання, які стоять перед державною міграційною політикою України в даному процесі, включають забезпечення ефективного захисту та допомоги переселенцям, розробку і впровадження інтеграційних програм для мігрантів, контроль за нелегальною міграцією та зловживаннями, підтримку повернення мігрантів українського походження, розвиток співпраці з міжнародними партнерами та організаціями, створення умов для працевлаштування та перепідготовки мігрантів, а також забезпечення захисту їхніх прав та соціального забезпечення.

Список використаної літератури

1. Current migration flows from Ukraine. URL: <https://cream-migration.org/ukraine-detail.htm?article=3573> (дата звернення: 25.05.2023)
2. Демографія та міграція. URL: 2020. https://www.ukrstat.gov.ua/operativ/operativ2020/ds/kpv_reg/xlls/kpv1220_ue.xls (дата звернення: 25.05.2023)
3. Демографія та міграція. URL: 2021. https://www.ukrstat.gov.ua/operativ/operativ2021/ds/kpv_reg/kpv_reg_1221_ue.xls (дата звернення: 25.05.2023).
4. Калашнікова Л. В. Вимушена міграція українців в умовах війни: виклики та пошук компромісів. *Трансформація українського суспільства в цифрову еру* : матеріали Всеукраїнського круглого столу (м. Одеса, 25 березня 2022 р.) / відп. ред. Ю. І. Шмаленко ; каф-ра соціології НУ "ОЮА". Одеса, 2022. С. 4–8.
5. Сімахова А. О., Церковний І. О. Міграційні процеси в Україні в умовах війни: соціальний аспект. *Економіка, управління та адміністрування*. 2022. № 4(102). С. 61–64. URL: [https://doi.org/10.26642/ema-2022-4\(102\)-61-64](https://doi.org/10.26642/ema-2022-4(102)-61-64) (дата звернення: 15.06.2023).
6. Зовнішні міграції в умовах російсько-української війни / К. Ніколаєць та ін. *Financial and credit activity problems of theory and practice*. 2023. Т. 2, № 49. С. 445–456. URL: <https://doi.org/10.55643/fcaptr.2.49.2023.4005> (дата звернення: 15.06.2023).
7. Бабич О. Міграція українців під час війни: тенденції та наслідки.
8. *Здоров'я і суспільство в умовах війни*: Збірник наукових статей. Кропивницький : ЦІРоЛ, 2022. С. 89–94.
9. Ставицька А., Попович К., & Септа М. Актуальні аспекти міграційної політики України. *Галицький економічний вісник*. Т.: ТНТУ, 2023. Т. 80. № 1. С. 114–119.
10. Фітковський В. Міграційна політика: теорія та практика реалізації механізмів публічного управління. *Наукові інновації та передові технології*. 2022. № 11(13). URL: [https://doi.org/10.52058/2786-5274-2022-11\(13\)-95-103](https://doi.org/10.52058/2786-5274-2022-11(13)-95-103) (дата звернення: 15.06.2023).
11. Смірнова Д. Д. Державна політика України у сфері протидії нелегальній міграції. *Аналітично-порівняльне правознавство*. 2022. Вип. 2. С. 177–181.

12. Дзеніс О., Шарко Н. Міжнародна міграція робочої сили в сучасних умовах та її вплив на міграційну політику держави. *Економіка та суспільство*. 2022. № 37. URL: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2022-37-20> (дата звернення: 15.06.2023).
13. Матєга О. А., & Нічипорук І. І. Міграційні процеси в сучасній Україні: проблеми та шляхи їх вирішення. *Авіація, промисловість, суспільство*: матеріали III Міжнар. наук.-практ. конф.(м. Кременчук, 12 трав. 2022 р.); МВС України, Харків. нац. ун-т внутр. справ, Кременчуц. льотний коледж, Наук. парк «Наука та безпека» Харків: ХНУВС, 2022. С. 453–456.

THE STATE MIGRATION POLICY OF UKRAINE UNDER THE CONDITIONS OF A FULL-SCALE INVASION

Yuliia Kobets, Tetiana Madryha

*Vasyl Stefanyk Precarpathian National University,
Faculty of History, Politology and International Relations,
Department of Political Institutions and Processes
Shevchenko str., 57, 76018, Ivano-Frankivsk, Ukraine
<https://orcid.org/0000-0001-9492-6119>
<https://orcid.org/0000-0001-7761-9811>*

The study of the impact of military conflicts on migration processes is extremely important in an academic context. With the increasing number of conflicts in the world, understanding this impact is becoming key to the development of policies and strategies to manage migration flows.

Analyzing military conflicts in the context of migration will help reveal the consequences of these conflicts on the lives of people who are forced to relocate. War and armed conflicts cause mass population migration due to security threats, human rights violations and economic instability. The study of this phenomenon will allow to find out the mechanisms and causes of migration in the context of military operations and to develop better approaches to their management.

The importance of such research lies in its potential to improve understanding of the social and political processes associated with the migration of displaced, refugee and internally displaced persons. This will help address gaps in legislation, policies and social programs aimed at protecting and supporting displaced people. In addition, the research can inform the development of conflict resolution and peace-building strategies, which in turn will reduce the need for mass migration.

In the conditions of the full-scale invasion of the Russian Federation into Ukraine, the importance of the state migration policy becomes critical for ensuring security, protection of people's rights and effective management of migration processes.

The full-scale invasion has resulted in significant numbers of displaced persons, refugees and internally displaced persons seeking asylum and protection. In such extraordinary circumstances, the state migration policy becomes a key tool for coordinating actions, providing assistance and protection to displaced persons.

Key words: migration policy, migration, state migration policy, war, military invasion.